

MAHALLIY MAXSAR URUG'IDAN OLINGAN MOYNING SIFATINI BAHOLASH

Raximova F.Sh.

Ahmadova G.A.

Toshkent farmasevtika instituti, Toshkent shahri, O'zbekiston Respublikasi

e-mail: bmg919218@gmail.com, tel. (90) 731-92-44

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12567858>

Dolzarbli. Maxsar moyi bir yillik gullaydigan *Carthamus tinctorius L.* o'simligi urug'laridan olinadi. O'rtacha urug'lik hosildorligi 10–12 ts/ga, qulay sharoitlarda esa 20 ts/ga dan oshadi. Maxsar asosan moyli ekin sifatida ekiladi. Uning urug'larida 25-37% (yadroda 46-60%) yarim quriyidigan yog'lar va 12% gacha protein mavjud. Maxsar yog'i ta'miga ko'ra kungaboqar va zaytun moylariga o'xshaydi, u oziq-ovqat maqsadlarida margarin, yog'li asoslar va mayonez ishlab chiqarish uchun ishlatiladi. Safflower yog'i juda oz miqdorda to'yingan yog'lar va ko'p miqdorda to'yinmagan yog'larni o'z ichiga oladi. Bu uni yurak-qon tomir kasalliklari bilan og'rigan odamlar uchun ajoyib parhez mahsulotiga aylantiradi [1;2].

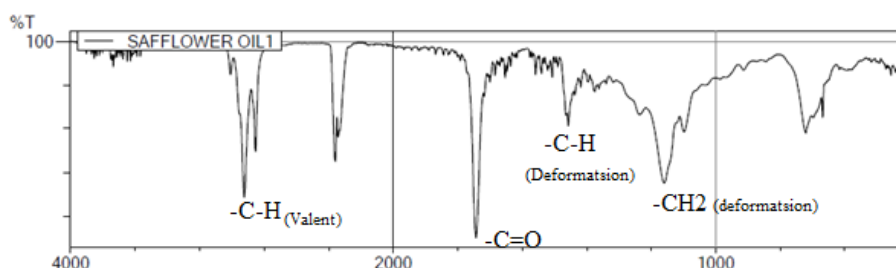
Tadqiqot ishining maqsadi. Mahalliy maxsar urug'idan olingan moyning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash va ulanri baholash.

Usul va uslublar: Mahalliy maxsar urug'laridan perkolyatsiya usulida Sokslet uskunasi ajratib olingan moy sifat ko'rsatkichlari "O'simlik moylari" UFM asosida tanlab olindi va moyning tasvirlanishi, eruvchanligi, zichligi, nur sindirish va pH ko'rsatkichlari, shuningdek, kislota soni, oksidlanish soni, sovunlanish soni, uchuvchan moddalar miqdori bo'yicha barcha tadqiqotlar O'zbekiston Respublikasi Davlat Farmakopiyasida keltirilgan usullarda olib borildi. Moyning chinligi IQ-spektroskopiyasi usulida aniqlandi.

Natijalar. Toshkent farmatsevtika instituti, farmatsevtik kimyo kafedrasida laboratoriyasida mahalliy maxsar urug'idan moy ajratib olish uchun urug'lar dastlab maydalanib, so'ngra Sokslet apparati yordamida geksan bilan ekstraksiyalandi. Ajratib olingan moy dastlabki xomashyoning massasiga nisbatan 23% ni tashkil etdi. Fizik-kimyoviy xususiyatlari tahlil qilinganda olingan natijalar, o'simlik moylariga qo'yilgan talablarga muvofiqligini ko'rsatdi.

Ajratib olingan maxsar moyi sariq-zarg'aldoq rangli, yengil yong'oq hidiga o'xshash hidga ega suyuqlik bo'lib, zichligi - 0,920 g/ml, nur sindirish ko'rsatkichi, 25°C - 1,474, yod soni, (J₂/100g) - 25, kislota soni (mg KOH/g) - 1,87, sovunlanish soni (mg KOH/g) - 196,5, efir soni (mg KOH/g) - 194,6, peroksid soni - 9,3 ga tengligi umumiy farmakopeya maqolasida keltirilgan usullar orqali aniqlandi va ko'rsatkichlarning barcha me'yoriy hujjat talablariga javob beradi.

Moyning chinligini aniqlash maqsadida uning IQ-spektri olindi (1-rasm).

1-rasm. Mahalliy maxsar moyining IQ-spektri

Xulosalar. Mahalliy *Carthamus tinctorius L.* o'simligi urug'idan ajratib olingan moyning fizik-kimyoviy konstantalari bo'yicha farmakopeya talablariga javob berdi. IQ- spektroskopiya

tahlili natijalariga ko'ra maxsar urug'idan olingan moy kunjut moyiga tarkibi jihatidan juda yaqinligi isbotlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N.K. Yuldasheva, N.T. Ul'chenko, N.P. Bekker, T.V. Chernenko, A.I. Glushenkova, F.A. Mustaev, M.V. Ionov, B. Heuer. Oil content and lipid composition of safflower (Carthamus tinctorius) irrigated with saline water under greenhouse and field conditions// Chemistry of Natural Compounds. 2019 y. Volume 55, pages 918–919.
2. Аҳмадова Г. А., Азизов И. К. Получение масла из семян Amaranthus Caudatus L., изучение физико-химических свойств и химического состава масла/ Тошкент Фармацевтика Институту //Ўзбекистон Фармацевтик Хабарномаси. – с. 54.